

Jarosław Matysiak
(Poznań)

MATERIAŁY IGNACEGO WIATROSZAKA
(1924–2005)
(P.III–188)

Ignacy Wiatroszak urodził się 24 grudnia 1924 r. w Dzierżanowie Wlkp., w powiecie krotoszyńskim, jako syn rolnika Ignacego Wiatroszaka i Marii z domu Cepa. W czerwcu 1938 r. ukończył 7 klas szkoły podstawowej.

W latach II wojny światowej pracował w gospodarstwach rolnych jako robotnik. W maju 1944 r. został wywieziony przez Niemców na Pomorze, gdzie do lutego 1945 r. był przymusowo zatrudniony przy pracach fortyfikacyjnych nad Wisłą. Po zakończeniu wojny, od czerwca do grudnia 1945 r. odbywał służbę wojskową w 3 Szkolnym Pułku Czołgów w Modlinie.

Po przeniesieniu do rezerwy Ignacy Wiatroszak w 1947 r. rozpoczął naukę w Państwowym Liceum Rolniczym w Bojanowie, gdzie w maju 1950 r. zdał maturę i uzyskał dyplom technika rolnika.

W październiku tego samego roku rozpoczął studia stopnia pierwszego na Wydziale Rolniczo-Leśnym Uniwersytetu Poznańskiego, które ukończył w lutym 1955 r. uzyskując tytuł inżyniera rolnictwa. W latach 1952–1957 pracował jako wolontariusz w Zakładzie Technologii Rolno-Spożywczej Wyższej Szkoły Rolniczej (WSR) w Poznaniu.

W 1956 r. rozpoczął studia na Wydziale Rolniczym WSR w Poznaniu. W listopadzie 1957 r., po złożeniu egzaminów oraz na podstawie pracy dyplomowej pt. *Wpływ suszy w różnych fazach rozwoju na plon i zawartość tłuszczu u niektórych roślin oleistych* wykonanej pod kierownictwem prof. Felicjana Dembińskiego, uzyskał tytuł inżyniera magistra rolnictwa.

Od października 1957 r. do października 1959 r. pracował w Zespole Szkół Rolniczych w Poznaniu jako nauczyciel-wychowawca; uczył matematyki oraz szczegółowej uprawy roli i roślin. W listopadzie 1959 r. został zatrudniony w Państwowym Wojewódzkim Zakładzie Unasienniania Zwierząt (PWZUZ) w Poznaniu, w Laboratorium Doświadczalnym w charakterze pracownika naukowego. W ramach obowiązków służbowych Ignacy Wiatroszak zajmował się pracą badawczą z dziedziny fizjologii rozrodu.

W zakresie badań immunogenetycznych odbył w 1961 r. miesięczny staż w Pracowni Grup Krwi Zwierząt przy Zakładzie Hodowli Doświadczalnej Zwierząt Polskiej Akademii Nauk w Warszawie.

Z początkiem stycznia 1963 r., na zasadzie porozumienia między PWZUZ a Wyższą Szkołą Rolniczą w Poznaniu, został przeniesiony do pracy w Katedrze Szczegółowej Hodowli Zwierząt WSR w charakterze asystenta technicznego, gdzie kontynuował badania nad grupami krwi u bydła oraz rozpoczął prace immunogenetyczne u świń.

W styczniu 1965 r., po przedłożeniu rozprawy doktorskiej pt. *Zróżnicowanie antygenów krwinkowych u bydła hodowanego w Wielkopolsce* wykonanej pod kierunkiem prof. Stefana Alexandrowicza, Ignacy Wiatroszak uzyskał tytuł doktora nauk rolniczych.

Po uzyskaniu doktoratu prowadził badania naukowe dotyczące zagadnień immunologicznych u trzody chlewnej. W zakresie tych zagadnień odbył w 1966 r. miesięczny staż w Instytucie Pasteura w Paryżu.

W 1968 r., na zlecenie Instytutu Zootechniki w Krakowie, zorganizował Pracownię Immunogenetyki Trzody Chlewnej przy Zakładzie Doświadczalnym Instytutu Zootechniki w Pawłowicach koło Leszna.

W lutym 1971 r., na podstawie rozprawy habilitacyjnej pt. *Immunogenetyczna charakterystyka świń hodowanych w Polsce* Rada Wydziału Zootechnicznego Wyższej Szkoły Rolniczej w Poznaniu nadała mu stopień doktora habilitowanego nauk rolniczych w zakresie immunogenetyki zwierząt.

W marcu tego samego roku został powołany na stanowisko docenta w Katedrze Szczegółowej Hodowli Zwierząt WSR w Poznaniu.

W 1972 r. odbył podróż naukową do siedmiu ośrodków uniwersyteckich w USA, gdzie konsultował się w dziedzinie immunogenetyki zwierząt i roślin, m. in. z prof. M. Irwinem, prof. R. Owenem i prof. J. Stormontem.

W listopadzie 1972 r. przeszedł do pracy w Zakładzie Genetyki Roślin (ZGR) Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu na stanowisko adiunkta, gdzie prowadził badania z zakresu immunogenetyki oraz kierował Pracownią Immunogenetyki.

W marcu 1973 r. został powołany na kierownika ZGR PAN. Pełniąc funkcję kierownika powołał pięć nowych pracowni specjalistycznych. W latach 1973–1975 był członkiem Zespołu Koordynacyjnego Problemu Węzłowego PW09.1 „Informacja genetyczna”. W następnych latach pełnił funkcję koordynatora badań realizowanych w ramach centralnych programów rządowych jako: kierownik podproblemu „B” w Programie Rządowym PR-4 pt. „Wyhodowanie wysokopłennych odmian roślin strączkowych” (1976–1980); kierownik podproblemu nr 4 w Problemie Międzyresortowym MR-11/7 pt. „Genetyczne kształtowanie produktywności roślin (1981–1985) oraz kierownika Centralnego Programu Badań Podstawowych CPBP05.01 pt. „Genetyczne doskonalenie roślin uprawnych” (1986–1990).

W lutym 1976 r. Uchwałą Rady Państwa Ignacemu Wiatroszakowi nadano tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego nauk rolniczych.

Za czasów jego kierownictwa Zakład Genetyki Roślin PAN stał się krajowym centrum badań genetycznych nad roślinami wyższymi. Uwieńczeniem osiągnięć naukowych placówki była Uchwała Prezydium PAN w styczniu 1979 r. o przekształceniu Zakładu w Instytut Genetyki Roślin (IGR) PAN, którym nadal kierował. Funkcję dyrektora pełnił do końca czerwca 1985. Następnie, w latach 1985–1988 kierował Pracownią Immunogenetyki w Instytucie. Od stycznia 1989 r. do lutego 1990 r. pełnił funkcję zastępcy dyrektora do spraw naukowych. Od marca 1990 r. do września 1993 r. ponownie kierował placówką.

W czerwcu 1991 r. Ignacy Wiatroszak, decyzją Wiceprezesa i Sekretarza Naukowego PAN, został mianowany na stanowisko profesora zwyczajnego w Instytucie Genetyki Roślin PAN.

Od października 1993 r. do grudnia 1994 r., kiedy przeszedł na emeryturę, kierował pracownią Inżynierii Genetycznej w IGR PAN. Od lutego 1995 r. do stycznia 2001 r. pracował w Instytucie jako samodzielny pracownik naukowy na niepełnym etacie.

Zainteresowania naukowe Ignacego Wiatroszaka obejmowały zagadnienia dotyczące genetyki roślin i zwierząt ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb rolnictwa. W pierwszym etapie badań metodyczne podstawy opracowywania surowic testowych dla identyfikacji antygenów krwinkowych u bydła i trzody chlewnej (*Zróżnicowanie antygenów krwinkowych u bydła hodowanego w Wielkopolsce*, 1967) oraz wykorzystanie genów grup krwi, białek i enzymów surowicy krwi jako markerów procesów fizjologicznych i biochemicznych w organizmie zwierzęcym. (*Study on correlation between blood groups and some productive characteristics in pig*, 1974). Drugi etap działalności badawczej dotyczył podstawowych badań genetycznych i genetyczno-hodowlanych nad roślinami pastewnymi (z J. Bujarskim, *Infection related proteins in pea leaves infected with Bean Yellow Mosaic Virus. Biological*

Implications of Protein-Nucleic Acid Interactions, 1980; z J. Sadowskim, J. Daussantem, *Variability of beta-amylase izoenzymes within a collection of inbred lines of rye (Secale cereale L.*, 1988).

Łącznie opublikował ponad 100 prac naukowych w tym 70 prac oryginalnych.

Uczestniczył w zjazdach i sympozjach krajowych, gdzie wygłaszał referaty i komunikaty z własnych badań. M. in. w czterech Międzynarodowych Kongresach Grup Krwi i Biochemicznego Polimorfizmu Krwi w Paryżu (1966), w Warszawie (1968), gdzie był członkiem Komitetu Organizacyjnego, w Budapeszcie (1970) oraz w Wiedniu (1972). Odbił także podróże naukowe m. in. do Czechosłowacji, Finlandii, Francji, Niemieckiej Republiki Demokratycznej, Republiki Federalnej Niemiec, Szwecji, Włoch i ZSRR.

W latach 1976–1978 wchodził w skład Komitetu Redakcyjnego, a w latach 1978–1980 Rady Redakcyjnej czasopisma „Genetica Polonica”. W latach 1982–1987 pełnił stanowisko zastępcy redaktora naczelnego periodyku, a w latach 1988–1990 funkcję Przewodniczącego Rady Redakcyjnej.

Był członkiem: Polskiego Towarzystwa Weterynaryjnego (od 1960 r.), Polskiego Towarzystwa Genetycznego (od 1967 r.), Komitetu Fizjologii, Genetyki i Hodowli Roślin PAN (1975–1992), członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (czł. Komitetu Nauk Rolniczych od 1978 r., czł. Wydziału Nauk Rolniczych od 1999 r.).

Ponadto był członkiem: Rady Naukowej Instytutu Biologii Stosowanej Akademii Rolniczej w Poznaniu (1973–1976), Rady Naukowej Zakładu Fizjologii Roślin PAN im. Franciszka Górskiego w Krakowie (1984–1992) oraz Rady Naukowej Zakładu, a następnie Instytutu Genetyki Roślin PAN w Poznaniu (1974–2002).

Był członkiem Rady Naukowej Instytutu Ziemniaka w Boninie w latach 1979–1992 (pełnił funkcję przewodniczącego Rady w latach 1979–1985), wiceprzewodniczącym (1976–1983) i przewodniczącym (1985–1991) Rady Naukowej Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin w Radzikowie (członek Rady w latach 1974–1991), przewodniczącym Rady Naukowej Programu Rozwoju Hodowli Roślin i Nasiennictwa w Polsce we współpracy z ONZ/UNDP-FAO przy Ministrze Rolnictwa (1978–1983), przewodniczącym (1993–1996) Rady Naukowej Instytutu Dendrologii PAN w Kórniku (członek Rady w latach 1987–1992).

Ponadto był członkiem International Society for Animal Blood Group Research (1963–1972) oraz European Association for Research on Plant Breeding (Europejskiego Stowarzyszenia do Badań nad hodowlą roślin) EUCARPIA (1975–1990).

Za swoją działalność zawodową i organizacyjno-naukową Ignacy Wiatroszak został odznaczony: Medalem Pamiątkowym i Oznaką „Mistrza Techniki Polskiej” (1973), Medalem 30-lecia Polski Ludowej (1974), Medalem i Odznaką „Za zasługi w rozwoju Wielkopolskiego Łowiectwa” (1975, 1976), Złotym Krzyżem Zasługi (1977), Medalem XXV-lecia PAN (1978), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1983) oraz Medalem 40-lecia PRL (1984).

Otrzymał także nagrodę naukową Wydziału V Nauk Rolniczych i Leśnych PAN za osiągnięcia naukowe w zakresie immunogenetyki (1970), Nagrodę Specjalną Prezesa PAN i Ministra Nauki Szkolnictwa Wyższego i Techniki za kierowanie i udział w badaniach immunogenetycznych (1973), nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Prezesa NOT, za wprowadzenie badań grup krwi do praktyki hodowlanej i zorganizowanie krajowego systemu potwierdzania pochodzenia potomstwa oraz Nagrodę Sekretarza Naukowego PAN (1990).

Działal w Związku Młodzieży Polskiej (od 1957).

Ignacy Wiatroszak zmarł 1 maja 2005 r. w Poznaniu. Został pochowany 5 maja na poznańskim cmentarzu komunalnym nr 1 Miłostowo (pole 8; kwatera 26; rząd C; miejsce 9).

Materiały Ignacego Wiatroszaka zostały przekazane przez Instytut Genetyki Roślin PAN w Poznaniu w latach 2021 (ks. nabytków „B” 474) i 2023 (ks. nabytków „B” 488). Całość została opracowana przez Jarosława Matysiaka w 2023 r. Spuścizna zawiera materiały z lat 1949–2005. Została opracowana zgodnie z metodami porządkowania przyjętymi w PAN Archiwum w Warszawie.

Grupa I licząca 4 jednostki archiwalne (j. a.), zawiera materiały z lat 1972–1998 dotyczące okresu pracy w Zakładzie i Instytucie Genetyki Roślin PAN w Poznaniu, działalności w International Society for Animal Blood Group Research oraz ocenę i opinię w związku z nadaniem wyższego stopnia naukowego i dorobku naukowego.

W grupie II składającej się z 9 j. a. z lat 1949–2005, znajdują się m. in. kwestionariusze, życiorysy, spisy publikacji, dokumenty dotyczące działalności zawodowej i naukowej, materiały dotyczące nadania tytułu profesora nadzwyczajnego i nieliczne fotografie. Grupę zamyka jednostka archiwalna zawierająca nieliczną korespondencję wpływającą do autora spuścizny. Listy ułożono alfabetycznie i zaopatrzone w aneksy.

Spuścizna Ignacego Wiatroszaka otrzymała w PAN Archiwum w Warszawie Oddział w Poznaniu sygnaturę P.III–188. Rozmiar zespołu po uporządkowaniu wynosi 0,09 mb. Inwentarz zawiera 13 jednostek archiwalnych i aneksy.

Źródła i bibliografia

1. *Materiały Ignacego Wiatroszaka (1924–2005)*, Polska Akademia Nauk Archiwum w Warszawie Oddział w Poznaniu, sygn. P. III-188, j. a. 5–10.
2. *Ignacy Wiatroszak, dyrektor Instytutu w latach 1973–1985, 1990–1993*, [w:] *Instytut Genetyki Roślin PAN 1954–2004. Geneza – Twórcy – Kontynuacje*, praca zbiorowa pod redakcją M. Surmy, T. Adamskiego, B. P. Salmanowicza, Poznań 2004, s. 38–40.
3. *Wiatroszak Ignacy (1924–2005)*, [w:] *Poczet członków Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk*, pod red. A. Pihan-Kijasowej, Poznań 2008, s. 441.
4. *Wiatroszak Ignacy*, [w:] *Współcześni uczeni polscy. Słownik biograficzny*, t. 4, S–Ż, pod red. J. Kapuścika, s. 639–640.

PRZEGLĄD ZAWARTOŚCI INWENTARZA

	pozycja inwentarza
I. Materiały działalności organizacyjno-naukowej	1–4
II. Materiały biograficzne, korespondencja wpływająca	5–13
Aneksy	1

I. MATERIAŁY DZIAŁALNOŚCI ORGANIZACYJNO-NAUKOWEJ

1. Zakład/Instytut Genetyki Roślin PAN
Wyniki badań, wyciągi z protokołów, pisma okólne, korespondencja
1972–1992, rkp., masz., pow., kkp., l., k. 40
2. Jw.
Sprawa objęcia przez I. W. funkcji dyrektora Instytutu na kolejną kadencję,
petycja pracowników, korespondencja
1985, rkp., masz., kkp., l., k. 13
3. International Society for Animal Blood Group Research
Korespondencja
1973, j. ang., l., k. 4

4. Dorobek naukowy, praca przewidywana jako rozprawa habilitacyjna
Ocena, recenzja, korespondencja
1974, 1998, b. d., rkp., masz., l., k. 25

II. MATERIAŁY BIOGRAFICZNE, KORESPONDENCJA WPŁYWAJĄCA

5. Kwestionariusze osobowe, karta danych osobowych, formularz ubezpieczeniowy, życiorysy, zestawienie otrzymanych odznaczeń państwowych i wyróżnień, wykaz prac, notatki
1972–1993, rkp., masz., masz. pow., druk., j. ang., pol., l., k. 33
6. Dokumenty osobiste
Indeks, dyplomy, zaświadczenia, oświadczenie
1949–1995, rkp., masz., kkp., druk., l., k. 34
7. Dokumenty dotyczące działalności zawodowej i naukowej
Nominacje, powołania, pozwolenia, wypowiedzenia, przeszerogowania płacowe, nagrody, odznaczenia, podziękowania, korespondencja
1959–1986, rkp., masz., masz. pow., kkp., druk., l., k. 138
8. Jw.
Nominacje, powołania, pozwolenia, wypowiedzenia, przeszerogowania płacowe, nagrody, odznaczenia, podziękowania, korespondencja
1987–2000, rkp., masz., masz. pow., kkp., druk., l., k. 126
9. Nadanie tytułu profesora nadzwyczajnego
Przegląd działalności, wykaz ważniejszych pracy wykonanych po habilitacji, oceny dorobku naukowego, korespondencja
1974, rkp., masz., l., k. 27
10. Instytut Genetyki Roślin PAN
Roczne karty ewidencji obecności w pracy, zaświadczenia o zatrudnieniu i wynagrodzeniu, korespondencja z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych
1981–2003, rkp., masz., druk., l., k. 44
11. Fotografie
Legitymacyjna, okolicznościowa
B. d., fot. 2
12. Materiały dotyczące zgonu
Nekrologi
2005, masz., druk., l., k. 3
13. Korespondencja wpływająca C–T
Osoby i instytucje
1973–1988, rkp., masz., masz. pow., druk., j. ang., pol., l., k.13, zob. aneks 1

ANEKS 1

- J. 13. Korespondencja wpływająca C–T
Centralna Komisja Kwalifikacyjna do Spraw Kadr
Naukowych przy Prezesie Rady Ministrów
Michalik B.
Polska Akademia Nauk Instytut Agrofizyki
+ zaproszenie, program sympozjum
	1987	1.1
	1988	1.1
	1988	1.1

Pruszewicz Antoni	1988	1.1
Stowarzyszenie Absolwentów Akademii Rolniczej	1974	1.1
+ lista nazwisk, deklaracja, blankiet przekazu		
Townsend E. William	1973	1.1